

ILM JA PUHKUS

Hoia Eesti loodust – puhka välismaal! Soovitus aastal 2010

Hoia oma tervist – puhka kodus! Nõue aastal 2020

Kõige sagedamini kõlab praegu kaaskodanike suust: „Sel aastal tuleb kevad (suvi) teisiti kui tavaliselt!“ Mitte ainult Eestis, vaid kogu maailmas. Uus viirus on pannud oma pitseri kõigile ettevõtjatele – ei saa enam korralikult töötada, õppida ega puhata.

Sõna *puhkamine* alla mahub õige palju igasuguseid ettevõtmisi: reisimine, kalal- või jahilkäigud, peesitamine mererannas, linlastele töö suvekodus ja kas või seenele söitmine. Kõik sõltub harjumustest, harrastustest, tervisest ja rahakotist.

Erisugused on ka puhkajate nõudmised ilmale. Enamik ootab, et puhkuse ajal valitseksid ilusad ilmad: aina säraks päike, poleks liiga kuum, vihm ei tülitaks. Kalamehed igatsevad seevastu pilvisemat taevast tibatava vihmaga, lainelaudurid aga prisket tuult ning kõrget lainet. Samas araablased loodavad pääsu lõõskavast päikesest – on ju sealmail kombeks sõpradele soovida: „Et su taevas alati pilves oleks!“

Turismiäri sõltub ilmast

„Viimastel aastakümnetel on iseäranis palju juttu olnud igasuguste suvitus-

ja tervistuskohdade asutamisest. Seesuguste kohtade väljavalimisel tuleb rõhku panna koha kliima peale, tuleb järele uurida, kas koht ka ilmade poolest selleks sünnis on, sest ilusast loodusest ei ole tervise kosutamiseks veel küllalt. Seepärast ongi suvituskohtade väljavalikul esimesena meteoroloogidelt nõu küsitud. Annavad nemad eitava vastuse, siis on ülekohus seesugusesse kohta suvitajaid meelitada, sest suvituskoht võiks kasu asemel ainult kahju tuua,“ kirjutas ligi sajand tagasi meteoroloog August Tõllassepp.

Klimatoloogidelt küsisid nõu ka prints Williami pulmारेisi korraldajad 2011. aasta kevadel. Ilmatargad soovitasid lennata Seišellidele. Seal valitseb aastaringselt soe ilm, nii õhu kui vee keskmine aastane temperatuur on umbes +28 kraadi ja sademete hulk 4000 mm aastas. Parim aeg mesinäda-

lateks on mai-juuni, pea garanteeritud pilvitu ilmaga. Briti kuningakojale ilmselt meeldib nn ökoturism – saareriigi suurim saar on Mahé.

Nüüd on paras koht rääkida turismindusest. Selle mõiste definitsioone on mitmeid: näiteks Vikipeedia järgi on turism 'reisimine väljapoole oma tavalist elukeskkonda meelelahutuse, äri või muul eesmärgil ning sellise reisisemise kaasnevate teenuste tarbimine ja osutamine'. Esimest korda tarvitati aga sõna *turist* 1772. aastal meedias ühe Šotimaal ringi tuuritava mehe puhul (sõna turism seostuvat treipingi pöörlemisega). Nüüd külastab seda maad parimaail aastail üle 150 000 talveturisti, soojal lumeta 1991/1992 talvel oli neid aga vaid 12 500. Seega sõltub nimetatud äri suuresti ilmast.

Veel viimase ajani võis arvata, et tulevikus muutub turism kogu maailmas üheks peamiseks majandusharuks. Näiteks paar aastat tagasi lisandus iga 2,5 sekundi järel tööturule uus turismitöötaja. Turism kui majandusharu annab Suurbritannias 5%, Eestis 8%, Barbadosel saarel 30% ning Bahamal isegi 80% rahvuslikust kogutoodangust. Viimase paari kuuga oleme näinud, kui haavatav see sektor on.

Kui majanduskriis on praegu kõigjal kujunenud just koroonaviiruse tõttu, siis reisihiimulistele keerab sagedi kätt ilmataat. 2014. aasta suvel hävitasid rahetormid kaunil Lõuna-Prantsusmaal viinamarjavälju, Põhja-Itaalia, Bosnia ja Hertsegoviina ning Šveits kannatasid paduvihmadest tingitud üleujutuste ja maalihete all.

Eestis on rannapuhkuseks parim aeg juuli lõpus

Veneetsia lähedal hukkus neli turisti äkktulvas. Põhjamaade inimesed, kes olid tulnud Saapamaale päikest nautima, nägid kolmveerandi puhkuse ulatuses aina tormi ja vihma! Mõned hotellid päästsid oma reputatsiooni sellega, et maksid iga vihmapäeva eest klientidele tagasi 10–20% majutus- tasust.

Nüüd üks näide ka meie maalt. 2018. aasta 2. juulil kurtis Äripäev, et sel päeval Tallinnas peatuval kuuel kruisilaeval on kokku 12 571 reisijat, kes võiksid pealinnas kulutada üle 700 000 euro, kuid halb tuuline ja vihmane ilm on teinud keeruliseks nii laevade vastuvõtmise sadamas kui ka mõjutanud reisijate plaane linnaga tutvumisel.

Kuhu minna, mida teha?

Puhkusepaiga valikul on turistidele abiks agentuuride kliimabrošüürid, kus on esitatud riikide õhutemperatuuri ja sademete näidud (kuude keskmised, maksimaalsed ja minimaalsed) ning muidugi päikesepaiste tunnid. Rannad on ideaalsed, suurepärased – sellele viitavad ka nende nimed – Costa del Sol, Sunny Beach... Abiks on ka lühisoovitused nagu: „Nepal. Ideaalne reisiaeg märts-aprill ja november.“. USA-st Euroopasse reisijad saavad teada, et Vanas Maailmas on ilm palju rahulikum kui kodumaal, äikesetormid ja tornaadod on väga haruldased. Valmis peab aga olema halliks taevaks ja rõõmu tundma päikesepaistest.

Küsimusele, kuidas võõras kliimas puhata, kõlaks lühivastus – hästi! Hästi, st tervislikult. Bioklimatoloogia on sellele probleemile palju tähelepanu pühendanud. Kaugele maale reismisel tuleb arvestada aklimatiseerumisega, samuti ajavahega: meie organismil tuleb kohaneda uute tingimustega. See protsess võtab paljudel aega 5–6 päeva. Ja koju jõudes hakka jälle adapteeruma!

Arstid omakorda hoiatavad krooniliste haiguste põdejaid, väikelapsi ja vanureid järskude kliimamuutuste eest. Lisaks häirib võõras toit, kollitavad hullud haigused. Jube! Kergem on meie inimestel reisida troopilistesse maadesse sügisel, kui vähemalt temperatuurikontrastid pole nii suured kui suvel ning päike ei ole enam nii terav kui suvel.

Möödunud sajandi kuuekümnendatel aastatel ei pööratud erilist tähe-

Tuuline ja vihmane ilm mõjub turismile laastavalt

lepanu ultraviolettkiirguse kahjulikule mõjule ja tuhanded inimesed Lääne-Euroopast praadisid end usinasti Põhja-Aafrika suvise taeva all. Juba paarkümmend aastat hiljem registreeriti Inglismaal nahavähi rohket esinemist just selle kontingendi hulgas.

On meilgi Florida

„Kaugele ei maksa sõita, / kallist aega vaja võita. / Eestiski on meil Florida, / Krimmi rand, eksootne ida / kõigi oma rõõmudega” – Leo Normeti laulu „Puhkus Viljandis” teavad vast kõik. Viimase aastakümneni mitme suve ilmanäitajad Mulgimaa pealinnas klapivad hästi kui mitte Florida troopilise, siis vähemalt Lõuna-Carolina niiske subtroopilise kliimavõõrme omadega – ööpäeva keskmine õhutemperatuur oli näiteks 2018. aasta heinakuus 25 °C ümber, päeval näitas termomeeter kesktlõu 31, öösel 20 soojapügalat. Ainult et meie inimesed pole veel kohastunud järskude kliima- (õigemini ilma-) muutustega: pärimusmuusika festivalil olnud Punase Risti töötajail tempokad päevad, sest sageli tuli ülekuumenenud rahvast jahutada külmakottidega.

Kuumalaineid on Eestisse randunud üha sagedamini: aastail 2006, 2010, 2014 ja 2018 juulis-augustis, mullu esmakordselt ka juunis. 2010. aasta lõikuskuul jäi palavus vaid 0,2

kraadi alla riigi rekordile (+35,6 °C 1992. aastast).

„Valge inimene kaanib Eviani vett, / istub palavaga kontoris, seljas sulab pekk” Nii kõlab stroof punkansambli Kurjam ajakohasest laulust „Kuumalaine Stroomi rannas”. Ja rahvas juba õhkab – parem külmas elada kui kuumas koolda!

Puhakem siis Eestis. Aga millal? Esitame siinkohal Tartu-Tõravere ilmajaama viimase kümne aasta andmeid suvekuude temperatuuri ja sademehulga kohta. Statistikas eristub siin selgelt juuli viimane dekaad. Jah, mõnel aastal on läinud nii, mõnel naa, aga kümne aasta keskmine näit ütleb, et 21.–31. juulil on ööpäeva keskmine temperatuur 19,8 kraadi ja sademeid 16 mm. Võrdluseks: aastatel 2009–2018 on juuni viimasel dekaadil (mille sisse jääb ka jaanik) keskmine ööpäevane õhutemperatuur vaid 16 kraadi Celsiuse järgi ja sademeid 34,8 mm. Augusti viimase, esimese koolikella eelse dekaadi näitajad on vastavalt 15,2 kraadi ja 34,1 mm. Nii et juuli lõpp võiks olla rannapuhkuse planeerijale parim valik, mis siinsest suvemenüüst leida. •

 Ain Kallis (1942) on meteoroloog, klimatoloog ja publitsist. Tema peamine uurimisvaldkond on Eesti kiirguskliima. Töötab peaspetsialistina Eesti keskkonnaagentuuris.